

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היזמ - מסכת יומא

תוכן

- א. כהן השורף את הפרה מזיז עליו כל שבעה.....1
- ב. כהן גדול ביום הכפורים אין מזיז עליו אלא שלישי ושביעי.....1
- ג. לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה.....2
- ד. הרי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת נזדמנה לו טבילה של מצוה כורך עליו גמי וטובל.....3
- ה. ואין אחיו הכהנים נוגעין בו.....4
- ו. שבעה לבר משבת ... שבעה לבר מרביעי ... מפרשינן ליה ברביעי בשבת כי היכי דניתרמי רביעי שלו בשבת.....4
- ז. הנחתומין לא הייבו אותן חכמים להפריש אלא תרומת מעשר וחלה.....5

דף ח.

הלכתא למשיחא

א. כהן השורף את הפרה מזיז עליו כל שבעה

כהן השורף את הפרה מלבד מה שמפרישים אותו מביתו כמו שנתבאר לעיל דף ב. מזיז עליו מי חטאת מכל חטאות שהיו שם¹ בכל יום ויום² משבעת ימי ההפרשה, שמא נטמא למת והוא לא ידע.

ועל אף שלטהרת טומאת מת מספיק הזאת שלישי ושביעי, מהמעלות היתירות שעשו בטהרת פרה אדומה, להחמיר להזות עליו בכל יום חוץ מיום רביעי להפרשה שא"צ הזאה כמבואר להלן עמוד ב.

ב. כהן גדול ביום הכפורים אין מזיז עליו אלא שלישי ושביעי

¹ כלומר שמכל פרה שעשו במקדש היו נוסלין ממנה חלק להיות למשמרת עד עולם, כדכתיב: והיתה לעדת בניי למשמרת למי נדה וגו'. ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד מזיז ממנו עליו כל הששה. ערוך השולחן העתיד הלכות פרה אדומה סימן נו סעיף ו - ט
² רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ב הלכה ד

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרף היומא

מסכת יומא

בשבעת הימים שקודם יום הכיפורים שבהם מפרישין כהן גדול ללשכתו כמו שנתבאר לעיל דף ב.ב.³ היה הכהן הגדול נזהר מכל טומאה, ואם היתה עליו איזה טומאה מקודם יכול להטהר דאין לך טומאה יותר משבעה ימים. ומזין עליו מאפר הפרה מכל החטאות שהיו שם כל יום מאפר פרה אחרת מן הפרות שנשרפו כבר⁴ בשלישי להפרשתו⁵, ובשביעי שהוא ערב יום הכפורים שמא נטמא במת ולא ידע, ואם חל יום שבת בשלישי או בשביעי שלו דוחין את ההזייה.

הלכה למעשה

ג. לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה

טבילה בזמנה לאו מצוה⁶ אלא אם בעלה בעיר⁷ שמצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפריה ורביה אפילו לילה אחת, ולפיכך מותרת לטבול ליל שבת אם לא יכולה לטבול קודם לכן.

ומטעם זה אסור לטבול בתשעה באב וביום הכפורים אפי' הגיע זמן, כיון שאין בטבילה עצמה מצוה רק משום מצות עונה, ובימים אלו אסורה בתשמיש⁸.

תשעה באב שחל להיות בשבת י"א⁹ שאסורה בתשמיש ומשום כך אסורה לטבול. וי"א¹⁰ שמכיון שיש חיוב עונה מותרת בתשמיש ויכולה לטבול וכן נהגו.

³ רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק א הלכה ד

⁴ דמכל פרה הניחו למשמרת. ערוך השולחן העתיד הלכות עבודת יום הכיפורים סימן קנח סעיף יג

⁵ ואף שיש לחוש שמא נטמא יום או יומים מקודם ויצטרך להזאה בכל יום וכן באמת דעת ר"מ כאן בסוגיא אמנם לדינא כיון דזהו רק הששא רחוקה דיו בשלישי ובשביעי

⁶ מ"ז וש"ך קצו ס"ק ג וביאור הגר"א שם. אולם לכאורה צ"ע לשון המחבר באו"ח תקנד סעיף ח "טבילה של מצוה בזמנה, מותרת אבל בזמן הזה אין טבילה בזמנה, הילכך לא תטבול בו" וכן בתריג סעיף יב "בזמן הזה אסור לאשה לטבול ביה"כ, אפילו הגיע זמן טבילתה בו ביום". אולם אפשר שבאמת ס"ל שבזמנה אינה מצוה וכוונת המחבר שטבילה של מצוה הכוונה שמצוה שלא להשהות טומאה כדי שלא תטמא כלים בטעות וכמ"ש שם בתרי"ג בביאור הלכה "ודוקא הם שהיו עוסקים בטהרות היה צריך לטבול מיד כדי שלא יטמאו המהרות".

⁷ שו"ע ונו"ב יו"ד קצו ב

⁸ תורת השלמים שם

⁹ תורת השלמים שם

¹⁰ דיש לסמוך בזה על דעה הראשונה (דעת המחבר שאין אבילות תשעה באב בשבת גם בדברים שבצינעא) וטובלת ומשמשת. ועיין בח"א שכתב דכיון דבליל טבילה הוא מצות עונה יש לסמוך בזה על המתירין ועיין בביאור הגר"א דמשמע מניה ג"כ דהוא מצדד להלכה כדעת המחבר וא"כ יש לסמוך להקל עכ"פ בליל טבילה. מ"ב תקנד סעיף יט ס"ק מ. ועיין בשער הציון שם ס"ק מו מהחיי"א קלו "דהוא הדין בבא מן הדרך יש להקל, שהרי אמרו בנמרא וסמכו על הפסוק לא תאנה ונו", שלא תבא מן הדרך ותמצא אשתך ספק נדה, ופירש רש"י שאז מתאוה לזיווג, ואם כן בודאי שגם האשה מתאוה, וכשתתאוה אז הוא מצות עונה וכו', והכל לפי מה שהוא אדם".

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היזמ

מסכת יומא

ד. הרי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוד
ולא יעמוד במקום הטנופת נודמנה לו טבילה של מצוה
כורך עליו גמי וטובל

כל המאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהם הקב"ה לוקה מן התורה, שהרי הוא אומר בעבודת כוכבים ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון בן לה' אלהיכם¹¹.

ונכלל בזה שאסור למחוק אפילו אות אחת משבעה שמות שאינם נמחקים¹², ואלו השבעה שמות – שם ההויה השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש, או הנכתב אדני, ואל, אלוה, אלהים, ואלהי, שדי ועבאות. ויש גורסין ג"כ אהי"ה אשר אהי"ה.

ולפיכך אם היה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוד¹³ מפני שאסור לעמוד בפני השם כשהוא ערום¹⁴. וכן לא יעמוד במקום הטנופת.

אסור למחוק השם ע"י גרמא אם לא לצורך מצוה¹⁵.

נודמנה לו טבילה של מצוה אסור למחוק בידים, אלא כורך עליו גמי וטובל, ואע"ג שעל ידי זה גורם למחיקת השם גרם מחיקה מותר לצורך מצוה,

¹¹ רמב"ם יסודי התורה פ"ו ה"א

¹² רמב"ם שם ה"ב שו"ע יו"ד סי' רעו סעי' ט מנחת חינוך מצוה תלו אות ה

¹³ עיין שו"ת שבט הלוי חלק א סימן מד אות ב. "נערה א' כתבה שם הוי' על ידי, ושאלה מה דינה לענין נטי"י מכת חשש גרם מחיקת השם. הנה אנן קיי"ל גרם מחיקת השם מותר, כמבואר שבת ק"ב ע"ב, וברמב"ם פ"ו מיסודי התורה, וטעם דכורך עליו גמי בירד לטבול הוא משום שאסור לעמוד בפני השם ערום, אמנם בתשובת בית אפרים יו"ד סי' ס"ב ס"א מחמיר בה לכתחלה באפשר בענין אחר, והכא אפשר על ידי שכורך במפה, כמבואר או"ח סימן קס"ג בלית לי' מים, ואולי גם כה"ג נקרא לית לי' מים, או דלמא כיון דמן הדין אין חשש לא התרנו כריכת מפה. ובני ר' בנציון יעקב ג"י העיר דאם כתוב על פיסת היד מוטב לנהוג כדעת המקילים או"ח סוסי' קס"א דנטילה רק עד פיסת היד, ויפה העיר"

¹⁴ אבל משום מחיקת השם ע"י מי הטבילה אין כאן כמבואר בשבת ק"ב ע"ב דדוקא מחיקה אסורה, היינו בידים, אבל גרם מחיקה שרי, דכתיב לא תעשון בן, עשיה אסורה אבל גרם מחיקה שרי ועיין בתשובת נו"ב תניינא הא"ח סימן י"ז שכי' לענין בהכ"ג שבכפר שנתייחד חדר א' ונכתב על הכתלים תפלות ובקשות משמות שאין נמחקים כו' שאסור לעשן בתוכו י"ש שמשחיר הכתלים וגורם מחיקת השם ע"ש. ועיין בתשובת מעיל צדקה סימן כ"ג שהביא בשם בעל פנים מאירות שכי' שאין איסור בזה והביא ראיה מהא דכתבו ישראל את התורה בשבעים לשון וסדו בסיד ואיך עברו אמחיקת השם א"ו שאין איסור בזה כיון דלאחר שיגרור הסיד רשמו ניכר ע"ש והגאון בעל מ"צ שם בסימן כ"ד דחה ראייתו והעלה דאסור ע"ש ועיין מזה בפנים מאירות עצמו ח"א סימן מ"ה באמצע תשובה באריכות.

¹⁵ נודע ביהודה מהדו"ת האו"ח סי' י"ז. ועיין באחרונים שנקטו כך לדינא שו"ת מנחת יצחק חלק ג סימן קב צי"ן אליעזר חלק ג סימן א

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרף היומא

מסכת יומא

דכתיב לא תעשון כן, עשיה אסורה אבל גרם מחיקה שרי, ואם לא מצא נמי מסבב בבגדיו ולא יהדק כדי שלא יחצוץ.

דף ח:

הלכתא למשיחא

ה. ואין אחיו הכהנים נוגעין בו

מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה ומהם שלא היו נוגעין בו אחיו הכהנים כדי להרבות בטהרתו¹⁶.

ו. שבעה לבר משבת ... שבעה לבר מרביעי ... מפרשינן ליה ברביעי בשבת כי היכי דניתרמי רביעי שלו בשבת

נתבאר לעיל שמזים מי הטאת על הכהן השורף את הפרה כל ימי פרישתו לבר מן היום הרביעי לפרישתו.

וטעם הדבר שג' ימים הראשונים¹⁷ חיישינן ליום שלישי וג' ימים האחרונים חיישינן לשביעי, כלומר ביום הראשון מזים שאם נטמא במת שלושה ימים קודם פרישתו, הראשון לפרישה יהיה יום ג' לטומאתו והרי התמישי שביעי, וביום השני מזים שמא נטמא יומיים קודם לפרישתו וא"ע השני הוא יום השלישי והששי שביעי, ובשלישי מזים שמא שלישי לפרישתו היה השלישי ושביעי שביעי, אבל היום הרביעי אין צד שהוא השלישי שהרי כבר פרש מביתו ונזהר מטומאה כבר יותר משלושה ימים, וגם אין להזות עליו שמא היום הוא שביעי לטומאתו. שאפילו אם זהו שביעי לטומאתו הרי לא הזו עליו בשלישי לחשבון זה, ואין הזאת שביעי ללא הזאת שלישי שקדמה לו.

בשבת אין מזין עליו מפני שבות¹⁸, ולכן מפרשינן אותו ברביעי בשבת כדי שייצא רביעי שלו בשבת ולא יבטל שני ימים.

¹⁶ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ב הלכה א

¹⁷ ערוך השולחן העתיד הלכות פרה אדומה סימן נו סעיף ד

¹⁸ י"א שהטעם משום תקוני גברא וי"א מטעם דגזרינן שמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר כדאמרין בפ"ו דפסחים (דף ס"ט.) ואף על גב דכאן ליכא למיחש להכי דהא הכהן שהיו מזין עליו הוא היה יושב בלשכה בעזרה כל אותן הו' ימים וגם התינוקות לא היו רשאים אז לילך מן הר הבית ולחצוץ לתוך עיר ירושלים מפני קבר התהום,

הלכתא למעשה ולמשיחא בדרה היזמ - מסכת יומא

ז. הנחתומין לא חייבו אותן חכמים להפריש אלא תרומת מעשר וחלה

הנחתומים שקנו תבואה מעם הארץ למכור פת לשוק, הקילו עליהם משום שממוני המלך היו מכין אותן ומכריחין אותן למכור בזול, ולא הרויחו הרבה, ומותר להם למכור ולא חייבום חכמים להפריש מעשר שני מן הדמאי אלא חייבים להפריש רק תרומת מעשר וחלה¹⁹. דוקא במוכר לחבר אבל אם מוכר לע"ה חייב לעשר גם מע"ש.

וא"כ לא היה כלל באפשרי להעביר המי חטאת ד' אמות ברה"ר מ"מ לא פלוג רבנן. זכר ישעיהו. ואף על גב דאין שבות במקדש מ"מ מי חטאת דמטמאין טומאה המורה אין רשאים להכניס במקדש, דהוי כמכניס שרין למקדש, וחייבין ברת או מלקות, ובפרט להתו"כ (ויקרא חובה יג, ג) דאף השורף פרה חייב על טומאת מקדש. אור שמח שם

¹⁹ רמב"ם ודר אמונה הלכות מעשר פרק ט הלכה יב